

Ștefan al nostru

(text apărut în revista *Pagini Libere*, seria II, nr. 4-5, februarie-martie
1926)

Panait Istrati

1926

Dragii mei,

Sunt mișcat până în suflet de chipul prietenesc cu care-mi amintiți că în martie viitor se împlinesc 12 ani de la moartea lui „Ștefan al nostru”, și că ar fi nimerit să întrețin și eu cu câte ceva despre Gheorghiu pe cititorii *PAGINILOR LIBERE*.

Dacă ar fi să-mi ascult impulsivitatea inimii, ar trebui să las totul baltă, să mă pun imediat la scris și să umplu două sute de pagini: atât de vie și de neprețuită îmi e și astăzi icoana marelui dispărut.

Nu pot însă și nici nu trebuie s-o fac. O datorie, nu zic mai mare, dar tot atât de mare ca și aceea pe care o am față de memoria lui Ștefan, mă obligă să trag fără încetare la carul acesta greu la care m-a înhămat soarta de trei ani încoace.

Nu e vorba doar de paginile pe care mașinile lui Rieder așteaptă să le înhațe și pe care trebuie să le scriu zilnic, oricare mi-ar fi starea sănătății și cea sufletească. E vorba mai ales de răcnetele de durere pe care factorul poștal mi le depune în fiecare zi pe masă și la care trebuie să răspund cu sinceritate și căldură, dacă nu vreau să mă văd într-o zi luat cu lopata și aruncat în haznaua artei cea fără de inimă și fără umanitate.

Ambele munci îmi răpesc până și dreptul de a avea și eu o duminică pe lună să mă plimb ca altă dată, să nu cuget la nimic.

M-ar crede cei care vin să mă vadă pe neașteptate și care mă găsesc scriind – faimos „conteur d’Orient” – într-o bucătărie cu miros de ceapă și cu scene de menaj.

Cititorii revistei voastre, toți cei care l-au cunoscut pe Gheorghiu, ca și cei care nu l-au cunoscut, dar care se simt atrași de sufletul lui veșnic prezent printre cei obidiți, să-și aducă cu toți aminte, dacă vor să se ridice din tina vieții, că Ștefan a fost înainte de toate un prieten, că tot revoluționarismul lui se încheagă în sentimentul prieteniei. El n-a luptat decât alături de prieteni și e așa de adevărat că sufletul lui nu înțelege altfel lupta de clasă, încât uneori câtă mai cu drag în ochii calzi ai unui netrebnic de cafeana decât în inima înghețată a multor „tovarăși de idei”, buni să te scuie în obraz pentru o nimica toată.

În adâncul conștiinței sale, sau mai bine zis, în intimitatea temperamentului său, Ștefan a fost mai mult *un iubitor de oameni* decât un *militant socialist*. Astfel se explică antipatia lui față de acel „Centru” bogat în „registre”, sărac în prietenie și ranchiunos ca însuși Dumnezeu, acel vestit „Centru” care îl tratează de „derbedeu” și pe care, în marea lui majoritate, îl vedem astăzi împotmolit în bălegarul „grajdurilor lui Socec-Scheidemann-Vandervelde-Albert Thomas & co.”

Toate centrele luptelor revoluționare cer să le asculte glasul sforăitor, să le respecte litera evangheliilor lor șovăitoare și să-ți schimbi sufletul de câte ori patriarhii socialismului își schimbă cămășile. Gheorghiu le-a întors întotdeauna spatele. El a avut o singură lege, un sigur fel de a judeca, acela care nu dă niciodată greș și pe care-l recomand tuturor prietenilor: el pleca urechea mai mult spre inima omului decât spre căpățâna lui și, înainte de a ști ce se petrece în creier, el vroia să simtă cum îi bate inima.

Creierul e o pacoste pe capul omului. Dacă Ștefan a fost mare și rămâne neuitat, e fiindcă el n-a vorbit niciodată din cap și din carte, ci din inimă, numai din inimă!

Spuneți voi, toți cei care l-ați ascultat: când v-a uimit el cu vreo teorie năzdrăvan scursă prin nas de la înălțimea tribunei? Dar când n-a izbutit „țiganul” să smulgă lacrimi ori hohote de râs, chiar și unui auditor compus din greviști morți de foame?

Și mai trebuie să stăm la îndoială pe ce drum să apucăm noi disperării, noi analfabeții, când vedem căpățâni docte scuipându-se în obraz azi, lingându-se mâine, rescuipându-se poimâine, relingându-se răspoimâine? Trebuie-va oare să fim noi în vecii vecilor toporul de oase al cărturarilor care se încurcă în idei ca peștele în plasă, care ne poartă de nas cu ba că e neagră, ba că e albă, ba că e laie, ba că e bălaie, și ne trântesc în spinare minele, uzinele, târnăcoapele și Internaționalele: întâia, a doua, a doua și jumătate, a doua și trei sferturi, a treia și-un cârlig, a cincia și-o feliuță, în vreme ce nouă ne arde cămașa-n spinare, iar soarele se plimbă pe cer doar de dragul muștelor?

Noi știm, trebuie să știm, trebuie să ne intre-n cap una și bună, ceea ce știa și Gheorghiu, singura idee pe care o avea omul acela de inimă, adică: *exploatații n-au nevoie și nici timp să discute ideile*

care-i dezbină, ci mare nevoie, grabnică nevoie de dreptate și de oameni care să nu-i trădeze din pricina unei idei.

Iată la ce se rezuma toată știința lui Ștefan în materie de luptă de clasă. Nici eu n-am mai multă și nici n-am nevoie; dar nici tu, cititorule, n-ai nevoie să știi mai mult când e să-ți aperi pielea.

Sunt sigur că nu există în Europa de azi o sută de oameni care să-l fi citit pe Marx în întregime (de mine nu mai vorbesc!). Dar să-mi spună miile de palavragii marxiști dacă revolta nu s-a născut odată cu omul și dacă un exploatat care cunoaște pe Marx pe de rost e mai breaz decât unul care nu știe nici să citească, atât timp cât amândoi sunt niște vite bune de mânat cu gârbaciul.

Nu necunoașterea teoriilor socialiste îi împiedică pe exploatați să scuture jugul, ci nepăsarea animală a omului, unită cu șarlatanismul teoreticienilor socialiști, cărora le convine să dezbată idei, în timp ce dobitocul vorbitor scoate cărbuni din fundul pământului.

Prieteni ai sfântului nostru Ștefan! Proletari din biata mea țară! Aflați că idolul vostru n-a fost nici „socialist”, nici „comunist”, nici „bolșevic” și nici orice altă vorbă goală pusă între ghilimele: el nu a fost decât *un revoltat innăscut împotriva împilării, un om bun și un mare prieten*. Atât. Dacă ar trăi azi, el ar face așa cum fac eu și cum voi face până voi muri, adică: omul de inimă, prietenul împilat, nu se ceartă pe idei cu frații lui de durere, ci se duce de-i caută acolo unde se află, îi adună la un loc și le spune un singur cuvânt, numai unul: REVOLTAȚI-VĂ!

Panait Istrati

Nisa, 21 februarie 1926

Biblioteca Anarhistă

Panait Istrati
Ștefan al nostru
(text apărut în revista Pagini Libere, seria II, nr. 4-5, februarie-martie 1926)
1926

Pre luat la 20.12.2022 de la <https://pagini-libere.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org